

Arkiv Nyt

Nyt fra Vinderup Egnehistoriske Arkiv

Nr. 27

Forår

2008

**Generalforsamlingen på Arkivet onsdag d. 26. marts kl. 19.30.
Side 20**

Sognepræst Christian Bruun ses her i sit studerekammer i Estvad præstegård. Vi bringer første afsnit af hans erindringer med fortællinger fra hans 13 år i dette embede **Side 9**

En efterlysning **Side 4**

Utidig indblanding **Side 8**

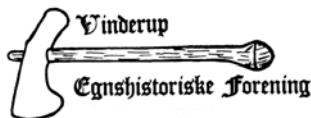
Det var ikke altid, at sognerådet var lige begejstret for borgernes initiativer

Sommermødet 2007 **Side 17**

En kommentar fra en deltager

Hurtig udrykning **Side 18**

Brandudrykninger har altid været godt avisstof, denne udrykning i Vinderup var ingen undtagelse omend med en usædvanlig baggrund

Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup. Tlf: 97 44 29 98

Hjemmeside: www.lokalarkiver.dk/vinderup

Email: mail@arkivet-vinderup.dk

Åben: **Mandag 19-21 Onsdag 14-16 Fredag 10-16**

Bestyrelsen

Formand

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, 7830 Vinderup Tlf. 51 28 85 54
og 97 44 36 01

Næstformand

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 15 14

Kasserer

Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Sekretær

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 56 41 16

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 62 48

Faste udvalg

Arkivudvalg

Fmd. Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup Tlf. 51 28 85 54

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 56 41 16

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 15 14

Mødeudvalg

Fmd. Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 62 48

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 56 41 16

Daglig leder

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel Tlf. 97 44 84 41

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97 44 29 98

Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4. Tlf. 51 28 85 54

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte.

Til medlemmerne

Der indkaldes til
generalforsamling onsdag d 26. marts 2008 kl. 19.30 på Arkivet
Se dagsordenen på side 20

Det nye år 2008 er nu godt i skred, og tiden er inde til kontingentopkrævning. Som det ses af det vedlagte girokort, er kontingentet fastsat til 75 kr./person. Man behøver dog ikke gå på posthuset, man kan altid betale på Arkivet.

Generalforsamlingen 2008.

Foråret betyder også generalforsamling. Som det ses ovenfor, er den fastsat til onsdag d. 26. marts.

Til bestyrelsen er fire medlemmer på valg. Det er Boye Brun, Gustav Lind, Ninna Weis og undertegnede. Alle er villige til genvalg.

Efter generalforsamlingen vil Svend Nielsen fra Ejsing vise nogle af de film, som han har optaget i omegnen, nemlig om tækkerørhøsten i Sdr. Lem Vig, om en landmands farvel til køerne og om renoveringen af slusen i Sdr. Lem Vig.

Udstillingerne i 2008.

RHUs jubilæumsudstilling.

Sidste år havde Ryde Handbjerg Ungdomsforening jubilæum, hvilket bl.a. blev markeret med en plancheudstilling med billeder fra de forgangne år. Der var lagt et rigtig stort arbejde i udstillingen, og derfor var det lidt ærgerligt, hvis den kun blev vist på jubilæumsdagen. Det var jo ikke alle, som gerne ville se udstillingen, der havde lejlighed til det.

Dette rådes der nu bod på, idet vi har fået lov til at vise udstillingen, der siden jubilæet er blevet tilføjet de mange nye oplysninger, der er indkommet!

Udstillingen fortsætter indtil efter sommerferien.

Vind- og vandmøller i de gamle sogne.

Bestyrelsen m. fl. arbejder i øjeblikket på denne udstilling, som vi regner med at åbne efter sommerferien. Er der nogen, som har lyst til at deltage, er der plads til flere!

Sommerferielukning.

Arkivet vil være sommerlukket i uge 30, det er 21.-27. juli.

Kurt Guldbæk

Efterlysning

Vi har fået nogle billeder, som vi ikke rigtig ved, hvor kommer fra og hvem de viser.

Vi har fået billederne af Johannes Østergård, der fandt dem i sine forældres fotoalbum.

Der har været to Østergårde i Ejsing, og hans fars slægt ejede en overgang den Østergård, som ikke eksisterer mere.

Hvis I har kendskab til, hvem personerne er eller andre oplysninger om billederne, må I meget gerne kontakte Bodil på Arkivet, tlf. 97 44 29 98.

Et sjældent billede, hvor familien ses sammen med deres juletræ.

Utidig indblanding.

Vinderup Borger- og Håndværkerforening er en af byens ældste foreninger, stiftet 1899, men har altid været og er stadig initiativrig.

I 1909 var foreningens initiativrigdom dog lige ved at være for meget for Sahl Sogneråd, hvilket fremgår af et referat fra sognerådets møde 22. november 1909. Forhistorien fremgår af følgende referater fra Holstebro Dagblad:

5/10 1909

Vinderups gader skal have navne.

Efterhånden som Vinderup stationsby har udviklet sig, har det flere gange været på tale, at de forskellige gader burde have navne. Denne sag blev drøftet og vandt tilslutning ved Borger- og Håndværkerforeningens møde i aftes, og der nedsattes et udvalg til at fremkomme med forslag med passende gadenavne. Udvalget kom til at bestå af Købmand Gregersen, Urmager Maigård og Karetmager Hansgård.

Resultatet af udvalgets arbejde kunne byens borgere så se allerede efter fire ugers udvalgsarbejde.

2/11 1909

Gadenavne i Vinderup.

Ved Borger- og Håndværker mødet i aftes fremlagde det nedsatte udvalg til gadenavne i Vinderup. Udvalgets forslag, der var illustreret med et kort over byen, blev med et par mindre ændringer godkendt af mødets deltagere, og vil derefter blive forelagt Sahl Sogneråd.

Der foresloges følgende navne:

Hovedgaden nord for banen:

Fra jernbanen til Sevelvej:

Fortsættelse herfra og sydpå:

Den bebyggede vej på M. Hansens mark:

Sevelvejens forlængelse vest for hovedgaden:

Forbindelsesvejen mellem denne og Havevej:

Sevelvejen:

Vejen syd for Kirkegården:

Vejen herfra til Posthuset

Vejen forbi menighedshuset til Mads Nørgård:

Forbindelsesvejen fra denne til Sevelvej:

Grønnegades østre sidegade:

Grønnegades vestre sidegade hen til Poppelly:

Vinderupgårdvejen:

Nørregade

Købmagergade

Søndergade

Havevej

Vestergade

Tværgade

Østergade

Kirkestræde

Nygade

Grønnegade

Toftegade

Smallegade

Bjerggade

Møllegade

Dette forslag sendte man derefter til sognerådet; resultatet af deres drøftelser ses af referatet i protokollen fra mødet d. 22. november 1909:

Forskelligt:

Vinderup Tekniske Skole bevilges et Tilskud for Vinteren 1909.10 af 150Kr.

Til Gadebelysningen i Vinderup bevilges et Tilskud stor 175Kr.

Borger- og Haandværkerforeningen fremsender Forslag til Gadenavne for de forskellige Veje i Vinderup By med Henstilling til Sogneraadet om at godkende disse. Skønt man finder det lidt utidigt, i hvert fald for nogle af Vejenes Vedkommende, skal man dog ikke modsætte sig Forslaget.

Sognerådet gik altså med til vejnavnene, om end med den lidt spidse bemærkning om utidigheden.

Ser man på et nutidigt bykort, kan man se, at der er blevet flyttet lidt rundt med gadenavnene.

Grønnegade ligger i dag i byens nordlige ende, medens den nævnte Grønnegade i dag hedder Nørgårdsvej, opkaldt efter den omtalte Mads Nørgård.

Østergade holdt flyttedag, det navn blev brugt på en ny gade syd for Kirkegade samtidig med, at man forlængede Sevelvej helt ind til Søndergade.

Nygade er nu blevet til Kapelvej, Toftegade til Skolevej og Smallegade hedder i dag Lillegade medens navnet Bjerggade helt er forsvundet.

KG

Uddrag af sognepræst Christian Bruuns erindringer.

I 2002 modtog arkivet et eksemplar af Christian Bruuns erindringer fra 1942. Christian Bruun var sognepræst i Estvad og Rønbjerg sogne fra 1901 til 1914.

Chr. Bruun blev født på Søndermølle ved Viborg i 1871. Slægten Bruun var meget udbredt og kendt på Viborg-egnen, og endnu vidner stednavnet Bruunshaab om, hvor stor betydning slægten har haft.

Chr. Bruun blev student fra Viborg Katedralskole i 1890 og cand. theol. fra Københavns Universitet i 1896. Han var nogle år hjælpepræst og underviser i København, inden han kom til Estvad – Rønbjerg. I 1914 blev han sognepræst og provst i Langå. Han blev pensioneret i 1941 og døde i 1943.

Men inden nåede han altså at skrive sine erindringer, som der i dette og i næste nummer af Arkiv Nyt bringes uddrag af – udvalgt og redigeret af Boye Bruhn.

Billeder er venligst stillet til rådighed af Historisk Samfund for Skive.

Jeg søgte efter et par års forløb selvstændigt embede, og endelig i december 1900 blev jeg kaldet til sognepræst for Estvad og Rønbjerg menigheder i Ribe Stift, syd for Skive. Det var et helt nyt afsnit af mit liv, der nu begyndte. I 10 år havde jeg levet i hovedstaden og skulle nu ud i landlig ensomhed. Jeg var forlovet, men med brylluppet måtte det vente, da der var nådensår i embedet, så det var jo meget ensomt i den første tid. Jeg var tre måneder alene i Estvad præstegård, inden jeg fik det ordnet med formanden, at han gav tilladelse til at jeg overtog gården og kunne holde bryllup. Dette stod d. 23. april 1901 i Holmens Kirke i København, hvor min hustru Helga Rigmor Müller datter af kontorchef i overformynderiet Müller og jeg blev viet af pastor Chr. Welding ved samme kirke. I Estvad er alle vore børn født, Einer i 1902, Laura i 1904, Vilhelm Benedikt i 1909 (død i Estvad 1911) og Vibeke i 1912.

Men som sagt, det var meget ensomt for mig, da jeg i januar 1901 kom til Estvad. Det var midt i vinterens hjerte, at jeg kom der, i den barskeste vintertid. Ensomt var der i præstegården. Mennesker så jeg så godt som ingen af med undtagelse af forpagterens familie. De sørgede for min opvarmning og forplejning, men det var jo kun ved måltiderne, at jeg så dem. Resten af dagen sad jeg alene. Vejr og føre var ikke indbydende til at gå ud og besøge folk i, så jeg kom i begyndelsen ikke videre ud mellem mennesker, uden når der var kirkegang og kirkelige handlinger.

Det var ikke underligt, at jeg kunne fristes til at tabe modet og se mistrøstigt på hele mit arbejde og min stilling, ja, det gik endog så vidt, at jeg for alvor tænkte på at opgive det hele og søge min afsked fra embedet. Jeg husker tydeligt en formiddag hvor jeg var så langt nede, at jeg havde besluttet mig til, at nu skulle det være, om eftermiddagen ville jeg skrive min afskedsansøgning.

Men så indtraf der noget, som jeg ikke kan forklare på anden måde, end at det var Gud, der greb ind i min skæbne.

Estvad Præstegård omkring 1905-1910. I forgrunden ses den gamle præstegård i stærkt forfald. Bag den ses gavlen af den nye præstegård fra 1877.

Medens jeg sad i min stue, bankede det på døren, og ind trådte en yngre mand fra sognet, som jeg havde truffet nogle gange, og jeg forstod straks på hans optræden, at han havde det ligesom jeg og var sandelig langt nede. Han kom for at søge råd i sin vånde, han syntes ikke, han kunne få fred med Gud i sit hjerte og kom nu til sin sognepræst for at få råd. Jeg blev forfærdet, thi jeg trængte jo ligeså meget som han til lys og klarhed, og han kom til mig! Men jeg var jo hans sognepræst, og han kunne forlange hjælp af mig. I min nød foreslog jeg ham om vi ikke skulle bede sammen. Vi knælede da ned ved siden af hinanden på gulvet og bad om hjælp og klarhed, og da vi stod op fra bønnen, følte vi os styrkede og hjulpne - og afskedsansøgningen blev aldrig skrevet.

Det var et ganske ejendommeligt sted, jeg var kommet til, Estvad og Rønbjerg sogne, både i henseende til natur og folkeliv.

Estvad sogn grænser til Karup Å med dens brede og frodige enge. Ovre på den anden side af åen lå Fly Kirke og Sogn med Jeppe Aakjærs fødegård. Det var derfor ikke underligt, at hans digtning om Karup Å, og hvad dertil hører, havde en vis aktualitet hos befolkningen på disse egne.

Når man stod uden for Estvad Præstegård og så ud over engen på den anden side, mødte øjet først et stykke mørkt og øde hede, bag ved denne hævede den Jyske Højderyg sig med stejle bakker. Jeg husker, at en herre, som engang besøgte præstegården, og som havde set sig meget om i verdenen, ytrede, at når man stod og så ud over engen og åen over til den anden side med den dystre hede-strækning bag den frodige eng og bakkerne bag ved, mindede de om Nilen i

Den østlige ende af Flyndersø, set fra nord ca. 1910. Bag milestenen ses ålekisten ved Kholm Å og Flyndersø Møllens bygninger. Bemærk, at landskabet er træløst.

Ægypten.

Den største del af Estvad Sogn var nogenlunde frugtbar jord, dog var der også i sognet megen hede og ikke at forglemme den ejendommelige og i sin art enestående Flyndersø, der havde udløb i Karup Å ikke langt fra præstegården. Flyndersø, der var 1 mil lang, var omgivet af hede. Dybt nede i heden med meget høje skrænter ned til vandspejlet lå søen. Øde og vildt var landskabet med en egen dyster karakter over sig. Gik man oppe i heden et stykke fra søen, kunne man ikke se den, først når man var kommen hen i nærheden af den, så man den ligge lige for sin fod. Selv om det var en øde natur, havde den dog sin skønhed, der var nogle pragtfulde solnedgange at se udover søen. På grund af de bratte skrænter og kløfter ned til søen, hvor vinden kunde blive presset ned igennem og fare over den som kastevind, var søen ikke ufarlig at sejle på. Når der færdedes en båd med sejl på ude på søen, kunne en sådan kastevind, der kom farende pludselig, godt vælte båden, og da var der jo fare for fiskeren i båden.

Søen minder i den henseende om, hvad vi kender til en sø langt herfra nemlig Genesarethsøen i Jødeland. Den er også omgivet af kløfter, hvorigennem blæsten farer ud over søen og volder fortræd på de skibe, den træffer på. Tænk på fortællingen om Jesus der stiller stormen på søen.

Flyndersø er lumsk og kræver tit et offer. I de 13 år, jeg var i Estvad, druknede 3 mennesker i den. Den ene var en ung fisker, der sejlede med sin båd på søen. En kastevind ramte båden, som kæntrede, og manden faldt i vandet og druknede.

Den næste var en ung dame, som var på besøg i Flyndersø Møllegård. Mølleren var med familie og den unge gæst en dag på en rotur på søen. I ungdommelig kådhed stod bemeldte dame op på et af sæderne i båden og gyngede den fra den

ene side til den anden. Da man gjorde hende opmærksom på det farlige heri, var hun stor på det og sagde, at hun flere gange havde sejlet til Amerika over Atlanterhavet, så hun regnede ikke denne "lille dam" for noget. I det samme tabte hun balancen og faldt i vandet. Da båden var i fart, var det umuligt at få fat på hende. Hun gik straks ned og var borte med det samme.

Den tredje gang var det en af mine konfirmander, det gik ud over. Det var en smuk solskinsdag i januar måned. Vejret var ganske stille. Da kom der pludselig bud til præstegården, at en af konfirmanderne, en dreng, var druknet på søen. Han var sammen med nogle kammerater på hjemvejen til Rønbjerg gået ned på søen for at skride på isen. Under dette var han gået ned i en nytilfrosset våge og gik under med det samme. Hans kammerat, som kom bag efter ham, undgik med nød og næppe at lide samme skæbne. Da jeg kom ned til søen, kunne jeg straks se, hvor det var sket. Der var en del af hans præstekammerater og andre, blandt dem læreren fra den nærliggende Estvad Skole. Hvad skulle vi gøre for at få ham op? Ja, der gik ude på søen i en ikke ret lang afstand nogle karle og stangede ål. Vi fik fat i en af dem med samt hans lange stang med jern, og han begyndte så at stikke det lange skaft med jernet med modhagerne for enden ned i vågen for at få fat på drengen. Omsider lykkedes det for ham, og vi så først en sko, så et bukseben og derefter hele drengen blive halet op. Det var et sørgeligt syn at se den friske, unge dreng ligge der, som han sov.

Vi gik straks i gang med oplivningsforsøg, så godt vi kunde, men da han allerede havde ligget over ½ time under isen, var livet ganske udslukt. Der var imidlertid gået bud efter hans forældre, og det var hjerteskrærende at se deres sorg, da de kom ned til søen og så deres dreng ligge der kold og stiv.

Selve søen er i sig selv et naturfænomen. Den menes som alle dens omgivelser at stamme fra istiden. Da isen trak sig tilbage, blev der en stor klump is liggende gemt under sandet, og da denne is omsider smeltede, dannedes søen heraf. Det er rimeligt, thi søens sider under vandet er kun sand med en bred fure fyldt med dynd på bunden.

Denne omstændighed opdagede man, da man i halvfjerdserne i forrige århundrede forsøgte at udtørre søen for at omdanne den til agerland. Et konsortium, hvoriblandt var en meget rig godsejer Neergaard fra Sjælland, der skulle finansiere foretagendet, købte hovedgården Estvadgaard med tilhørende Flyndersø Møllegård, Flyndersø og heden deromkring. Søen skulle altså gøres til agerland, og for at opnå dette skulle vandet pumpes ud af søen. Der blev gravet en kanal langs med søens bredder for at tage trykvandet fra bakkerne, og en vældig pumpemaskine med tilhørende pumpeværk blev anbragt på udløbet af søen.

Denne pumpe var også i gang, og man havde fået tørlagt en lille del af søen, men man opdagede da, at bundforholdene var dårlige. De bestod kun af sand med lidt mudder i bunden. Foretagendet var altså mislykkedes, og arbejdet blev opgivet efter at have kostet en masse penge. Endnu i min tid kunne man spore resterne af en bred kanal, der i sin tid var blevet gravet langs med bakkerne.

Terrænet omkring søen var på sine steder også ejendommeligt. Der fandtes

Et postkort fra omkring 1910. Afvandingskanalen fra forsøget på at udtørre Flyndersø 30 år tidligere er nu ved at gro til.

spredd omkring i heden, enten lige ved søen eller i større afstand fra den, nogle ejendommelige huller i jorden. De var cirkelrunde aftagende i diameter nedefter. Dybden var meget forskellig. Enkelte kunne være meget store og dybe med mose i bunden, andre mindre dybe, men altså cirkelrunde.

De lærde har været meget uenige om, hvorledes de er opstået, en formodning er denne, at da isen smeltede, fossede vandet fra den smeltende ismasse ned i det underliggende sand og frembragte, når faldet var begrænset til et bestemt sted, et cirkelrundt hul. Vandet faldt fra en betydelig højde og sprøjtede sandet op til alle sider, deraf fremstod den mærkelige formation. Den slags huller kaldes almindeligvis for ”jordfaldshuller”.

Nu er en stor del af heden, den såkaldte Hjelm Hede, beplantet med gran, og derved er, synes mig, en stor del af hedens storladenhed og poesi gået tabt.

I Rønbjerg Sogn var der også megen hede, men den var mere nyttig end den omkring Flyndersø, thi i heden i Rønbjerg ligger der en stor og god mose, der om sommeren giver arbejde til mange mennesker og frembringer udmærkede tørv.

Jeg var kommen til en egn med ejendommelige naturforhold, men også til en egn med ejendommelige mennesker. De var ikke helt til at regne for vestjyder, men havde dog noget af deres sejhed, de var ikke særligt fremmelige i åndelig henseende, havde ikke mange åndelige interesser, skønt det åndeligt berigede Sallingland var nabo til kommunen. Nu var de økonomiske kår heller ikke blide, så det bidrog jo til, at interessen for udkommet gerne blev det alt overvejende. Der var megen fattigdom rundt om i hjemmene, og det prægede også hele livsfø-

relsen og livssynet.

Men de ejendommeligste mennesker, som levede blandt befolkningen, var dog efterkommere af de gamle ”natmænd” eller ”tater”.

Disse personer var jo i det 19. århundredes begyndelse og midte (jf. Blichers noveller) nu udbredt på Jyllands heder og egnene deromkring. Også i Estvad og Rønbjerg var de repræsenteret, ikke altid til glæde for befolkningen. Dette fremgår bl.a. af et mundhæld, der går, at ”de Rønbjerg rakkere og de Kisum kjæltringer var ikke lette at bide med.” Hvad der på egnen navnlig var en plage, var deres idelige tiggertogter rundt i omegnen, og ikke altid optrådte de hensynsfuldt mod befolkningen. De fulgtes gerne ad i små flokke, og når de kom til en gård, hvor de kunne se, at konen var ene hjemme, optrådte de meget udfordrende og forlangte næsten med trusler, hvad konen skulle give dem.

I Estvad by var der et fattighus, hvor disse tater gjorde holdt på deres togter, og hvor de sammentiggede fødevarer blev fortæret under støj og brændevinsdriken. De ville leve godt, når der endelig skulle være gilde. En yndlingsret var flæskepandekage, men det hed sig, at til en ”Rakkerpandekage” skulle der bruges ikke mindre end 24 æg!

Når taterne holdt gilde i Estvad Fattighus, var der altid et frygteligt spektakel med påfølgende slagsmål, så de andre beboere i byen ikke kunne holde det ud og til sidst som oftest sendte bud til sognerådsformanden, som gerne var sognepresten i byen. Han iførte sig så sit ornat og gik over til fattighuset. Så snart taterne så ham komme i sin embedsdragt, blev de rolige, de vidste, at det ville blive dem en dyr spas at forulempe en embedsmand i funktion.

Jeg oplevede en gang at få at mærke, at når man var i sin daglige dragt, kunne man risikere at blive skældt ud, om ikke noget værre. Der boede i Estvad by i en lille hysling med kun 1 værelse og et lille køkken en taterkvinde, der bar det mærkelige tilnavn ”Memme Smut”, hendes rigtige navn var Trine. Hun havde sikkert været køn i sine unge dage, nu var hun gammel, men lige ung af sind og evne til at spille komedie, når det passede hende. Da jeg kom til Estvad, boede hun i Kisum i Estvad Sogn og var gift med en skikkelig gammel mand, der hed ”Kræn Aarestrup”. Han blev en dag meget syg, og der kom bud til mig om at komme og berette ham. Buddet var en mand, der gik under navnet ”Røde Anders”, og som var kæreste med Memme og havde sit tilhold hos det gamle ægtepar. Jeg gik selvfølgelig med ham og berettede gamle Kræn Aarestrup, mens Memme græd og tilsyneladende var meget ulykkelig. Kræn Aarestrup døde imidlertid ikke denne gang, hvad der var en streg i regningen for Anders og Memme. Hun ville jo gerne af med manden, og da han ikke døde denne gang, søgte hun råd hos en spåkvinde i Rønbjerg, der rådede hende til at flytte med den gamle, så skulle han nok snart dø. Hun og manden flyttede da op til Rønbjerg, og så gik det, som spåkvinden havde forudsagt, gamle Kræn Aarestrup døde kort efter. Jeg hørte nok, at han var død, og ventede på, at dødsfaldet skulle blive meldt, han skulle da begraves, men der gik mange dage, og jeg hørte intet.

Endelig en dag trådte ”Røde Anders” højtideligt ind ad min dør, og det første,

Memme på landevejen med sin tiggerpose

han sagde, var: "Ded var da Løvn." Jeg følte mig straks noget desorienteret, da jeg ikke anede, hvad han sigtede til, men så kom hele historien, Sagen var den, at da den gamle Kræn Aarestrup skulle lægges i kiste, havde Memme fået nogle nabokoner til at hjælpe sig, og under det arbejde var de alle gerådet i det heftigste skænderi, hvorunder en af dem havde slynget Memme den forfærdelige beskyldning i ansigtet, at hun havde forgjort gamle Kræn Aarestrup for at blive af med ham. Denne beskyldning var da også kommet sognefogeden for øre, og han meldte sagen til politimesteren. Der blev så af øvrigheden foretaget obduktion af den gamle mand, men altså viste beskyldningen sig at være falsk. Han var død en naturlig død. Det var denne meddelelse, Anders bragte mig, da han kom og fortalte, at "ded var løvn" - altså beskyldningen mod Trine. Så aftalte vi, når begravelsen skulle være. Den gamle ville graves på Estvad Kirkegård, og det kunne nu passe med begravelsen, at den fandt sted den følgende søndag kl. 1½ fra Estvad Kirke, altså før sidsttjenesten kl. 2 i denne. Han skulle først fra hjemmet i Rønbjerg til Estvad, og læreren i Rønbjerg skulle så ud til

hjemmet for at "synges ham ud", d. v. s. synges et par salmer og bede et fadervor, inden de førte kisten fra hjemmet. Læreren fortalte mig senere, at da han var kommen derud, var de selv i fuld gang med at synges ham ud. Lidt vaklende stod de fleste af mandfolkene på benene, da traktementet til begravelsesselskabet havde bestået af brændevin og wienerbrød, så ædru var der ingen af dem, der var, nogle blev endogså på "valen" og kunne ikke følge med til Estvad.

Ligfølget kom da i nogenlunde ordentlig tid til Estvad, og kisten kom ind i kirken, som skik var. Trine sad ved siden af den i den nærmeste kirkestol og græd, som hun var pisket. Følget følte, at de måtte gøre noget, og undertiden løftedes deres stemmer sig til et brøl under salmesangen. Jeg husker, at de enkelte kirkegængere, som var kommen for tidlig til sidsttjenesten og nu sad og ventede inde i kirken, vendte sig om i kirkestolene og med stor forundring og forargelse betragtede disse mærkelige personer.

Da Kræn Aarestrup var død, flyttede Trine ned til Estvad By til den foran omtalte hysling, men forholdet til Anders fortsatte. En dag kom jeg over til hende for at spørge hende om en ganske almindelig ting, og da var det, jeg kom ud for at

blive skældt ud, da jeg ingen kjole og ”krave” havde på.

Hun mødte mig med hænderne i siden ude i forstuen og begyndte straks at skælde mig ud. Hun troede åbenbart med sin betændte samvittighed, at det var forholdet til Anders, jeg var kommen for at bebrejde hende, og så sagde hun: ”Nu har De ikke kjole og krave på, så nu tør jeg godt skælde Dem ud. Anders er god nok, men De skal aldrig komme til at vie os ! ” ”Det er jeg også helst fri for, Trine,” svarede jeg og gik min vej, uden jeg havde fået lejlighed til at komme frem med mit egentlige ærinde. Hun var ikke til at tale med den dag.

Samme Trine var ellers dygtig til tiggeriet. Hun drog langt omkring, tog end- og med toget til Salling og egnene syd for Skive og begyndte sine togter ud fra stationsbyerne.

Hun ville jo gerne giftes med Anders, og det kunne nu efter Kræn Aarestrups død godt lade sig gøre, men da både hun og Anders stadig havde fået af kommunen, måtte de skyldige beløb først tilbagebetales. Det var faktisk umuligt for dem at tilbagebetale hele beløbet, men efter forhandling med sognerådet erklærede dette, at når Trine og Anders kunne skaffe 50 kr. og betale kommunen disse, skulle de få lov til at gifte sig. 50 Kr. var en let sag for Trine at tigge sammen, og hun overgav da beløbet til Anders, som skulle bringe sognerådet det, og så skulle altså vejen til brudeskammen være åben for dem. Men ak og ve, Anders tog fejl af vejen og drog i stedet til Skive og gjorde sig en glad aften for de 50 kr., og så var det slut med giftermål denne gang! De blev for resten gift, efter jeg var kommen fra Estvad. Da var hun over 80 år og han i 70-erne.

Disse tater var for størstedelen ret vanskelige at have med at gøre. Blandt de yngre mandlige medlemmer var der mange, som af og til måtte en tur på Arbejdsanstalten i Holstebro for at lære at arbejde. Der var navnlig en ung mand ”Jørgen Abraham”, som ofte måtte den tur. Under hans fraværelse måtte hans kone og børn anbringes på fattiggården i Kisum. I sådan en periode oplevede jeg følgende:

Jeg var på den tid formand for sognerådet. Bestyreren på fattiggården var noget ungdommelig af sig og havde sin morskab af at drille Jørgens kone Stine, som var meget hysterisk anlagt. En eftermiddag sad jeg i min stol ved mit skrivebord og hørte, at der kom et menneske med raske skridt op ad trappen til indgangsdøren, ind ad denne og bankede på døren ind til mit kontor. Inden jeg kunne få sagt: ”Kom ind”, blev døren revet op, og ind styrtede Stine med sit lille barn på armen, løb hen til skrivebordet og satte barnet ned derpå lige foran mig og sagde: ”Værsgo hr. pastor, nu kan De tage dem af hende.” Hun var helt ude af det, og først efter nogen tids parlamentaren fik jeg ud af hende, at hun ikke ville lade barnet blive på fattiggården længere, da bestyreren var så og så slem, nu måtte formanden, altså jeg, tage mig personlig af barnet! Dog fik jeg hende nogenlunde beroliget ved at love hende at skrive et brev til bestyreren, som hun så kunne få med sig tilbage. Det skulle nok hjælpe. Det gjorde jeg så, og hun trillede af igen med barn og barnevogn, og jeg hørte aldrig mere til sagen.

Nu er sikkert taterne helt forsvundet fra disse egne. Til sidst er resterne af dem gået op i den øvrige befolkning.

(fortsættes)

Sommermødet i Jægerhytten 4. juli 2007.

Vinderup Egnshistoriske Forenings sommersmøde 2007 blev afviklet i Jægerhytten i Hvidemose.

I den lune sommeraften benyttede flere sig af lejligheden til at se sig om i de smukke omgivelser, inden Gustav Lind bød velkommen i en fyldt mødesal.

Gustav Lind byder indenfor i Jægerhytten.

Aftenens taler var Viktor Hedegaard, der underholdt med sang og fortalte lokalhistoriske træk, samt læste op af Jeppe Aakjær. Specielt historien om hyrdedrengen, der skulle med på sin første udflugt, men ikke nåede det, blev fortalt så rørende, at vist ikke et øje var tørt i forsamlingen.

Ved det efterfølgende kaffebord gik snakken om Aakjærs digtning og den om-

stændighed, at vi i marts dette år har mistet en af vore store Aakjær-fortolkere, Magnus Vistesén. Så meget mere kunne vi glædes over Viktor Hedegaards oplæsning og fortællekunst.

Aftenen sluttede med nogle fællessange og Gustav Linds tak til taleren og de fremmødte medlemmer.

Igennem en del år har Vinderup Egnshistoriske Forenings sommersmøder været afholdt i Sevel Skovby hos Anna og Aksel Nielsen. Vi mindes disse møder med taknemlighed. De var præget af stort fremmøde og værtsparrets bestræbelser med pyntning af mødelokalet for at forhøje stemningen. Ved Aksels død og Annas salg af hjemmet i Sevel Skovby slutter nu denne epoke, og sommersmødet i Jægerhytten indleder en ny æra i Vinderup Egnshistoriske Forening.

Viktor Hedegaard takkes for en god aften af Gustav Lind.

En deltager i sommersmødet

Hurtig udrykning

I de gamle landsbyer kunne det have meget store konsekvenser, hvis der udrbrød ildebrand. Husene lå tæt, og faren for, at ilden bredte sig til flere huse, var stor.

Efterhånden kom der lovgivning på området, først for købstæderne og senere ogsaa med påbud om at oprette brandberedskaber på landet.

Det ældste, vi på Arkivet har her fra området, er en instruks for brandfogeder i Ringkøbing amt fra 1927. Som konsekvens af denne instruks blev der i 1933 lavet en 'Brandvedtægt for Sahl Kommune', hvor man inddelte kommunen i 5 brandkredse. For hver kreds blev der udnævnt en brandfoged, der havde pligt til at beklæde stillingen i mindst 3 år, reglen var, at man efter de 3 eller flere år kunne blive fritaget lige så mange år, som man havde gjort tjeneste. Derudover udskrev sognerådet det nødvendige personel til de forskellige opgaver i forbindelse med en brand. Alt dette arbejde var borgerligt ombud.

Den næste brandvedtægt er fra 1957, men bygger stadig på brandinstruksen fra amtet fra 1927. Man opererer nu med et motoriseret brandkorps med hjemsted i Vinderup. Der er en lønnet brandinspektør, som i påkommende tilfælde skal rykke ud med mindst 4 mand.

Det mekaniserede udmøntede sig i form af en ældre tysk brandbil, en Deutz, vistnok fra 1934^{*)}. Den havde garage bag ved Bjarner Pedersens autoværksted på det, der i dag hedder Anlægvej. Ved siden af var der et slangetårn, hvor slangerne blev hængt til tørre efter brug.

For at få brandsvendene hurtigt frem til brandbilen var der en præmiering til de tre først mødte. Den først mødte fik 12 kr., nr. to 9 kr. og nr. tre 6 kr. i præmie, en ret god præmie i forhold til, at timelønnen under slukningsarbejde var 5 kr. pr. time.

Måske er det årsagen til, at en af udrykningerne først i 1960-erne fik Joker i Jyllands-Posten til at lave det lille rim på næste side om vort kære brandvæsen.

I 1968 sker der igen ændringer; da laver kommunen en aftale med Falck, således at Falck har ansvaret for den lokale brandslukning. Dog bibeholdes en lokal brandbil (det er ikke længere den gamle Deutz), og der bliver udnævnt en lokal leder samt nogle frivillige brandfolk. Det var stadig et borgerligt ombud, som man ikke kunne sige nej til uden at risikere at skulle møde i retten.

KG

^{*)} Denne brandbil husker jeg udmærket fra mine drengedage. Der var vist altid problemer af den ene eller anden art med den ved udrykningerne. En gang på vej til Ejsing kneb det med at tage svinget ved Lille Sevelsted, og bilen havnede i grøften. Styretøjet fik skylden, men måske var det hastigheden, der var den egentlige årsag.

Der foregik et sandt kapløb mellem brandsvendene om at komme først, for den første satte sig nemlig ved rattet og satte i gang snarest muligt. Det resulterede sommetider i, at man kom af sted med kun halvdelen af mandskabet. Resten måtte så følge efter på cykel, eller hvad man ellers havde til rådighed.

Jokers lørdagsrim

Brandvæsenet i Vinderup havde forleden så travlt under en udrykning, at slangerne hang og daskede bagefter bilen med det resultat, at en dame blev ramt af en brandslange!

Melodi: "Katinka, Katinka"

I Vinderup har man det hyg'ligt og rart,
når intet brdrøveligt hænder,
man har dog et brandvæsen, det er jo klart,
det skal gribe ind, når det brænder.
Så springer hver mand i ekspres på sin plads,
og så kan I tro, at kareten får gas,
den siger "Ba-bu" for at skaffe sig plads,
en lyd man i Vinderup kender.

Forleden man skulle afsted som en vind,
og mændene mødte på pletten,
i brandbilen hurtigt man myldrede ind,
og så fik man startet raketten.
Desværre var slangerne ikke gjort fast,
- hvem Søren har tanke for det i en hast -
de svingede bagud med slyng og med kast,
gav pokker i forkørselsretten.

En dame, som fredeligt tripped' afsted,
blev ramt på sit ben af en slange,
hun standsede hurtigt de ilsomme fjed -
kan hænde, at hun blev lidt bange!
"Mon sådan en slange er giftig - hvem ved -
det er jo den rene bedrøvelighed,
mon jeg skal ha' serum, hvor slangen den bed?"
Minutterne føltes så lange.

Men brandbilen nå'de at slukke sin brand,
for mandskabet svigter skam ikke,
man ramte en kvinde - og ikke en mand,
hvori kan forklaringen ligge?
Jeg tror, at jeg ved, hvorfor slangen fik mig
på damen, som meget fredsommelig gik,
i sin tid af Eva den skylden jo fik,
nu skulle det hævnnes - - mon ikke? /Joker

Møder, arrangementer, ture m.m.

Hvor intet andet er nævnt, er mødestedet Arkivet, Vinjes Torv 1, Vinderup.

Ret til ændringer forbeholdes.

Onsdag d. 26. marts 2008 Kl. 19.30	Generalforsamling ifølge lovene. Efter generalforsamlingen viser Svend Nielsen, Ej-sing, nogle af sine film fra egnen. Medbring kaffe
Onsdag d 21 maj kl.19.00 fra Brugsens p-plads.	Busudflugt med Holger Hedegård, Arne Lægård og Niels Kristian Jensen: Rundt i Holstebro kommune. Varighed ca. 3 timer. Turbetaling. Medbring kaffe
Onsdag d. 25 juni kl. 19.30	Sommermødet holdes i år i ”Jægerhytten”, Hvidemo-sevej . Landmand og forfatter Erik Bech Jacobsen, Asp vil fortælle om tildragelser og meninger. Er vejret godt, så kom i god tid og nyd en spadseretur i skoven udenfor. Medbring kaffe
Onsdag d. 6 august kl. 19.30	Vi mødes ved Estvadgård. Rundgang om Estvadgård Boye Bruhn fortæller om gården. Derefter kaffe i kon-firmandstuen. Medbring kaffe
Onsdag ?? sept. kl. 19.30	Ikke helt aftalt endnu, men vi håber, at Svend Laust-sen, Rønbjerg, vil fortælle om vandmøller. Se annonce i Vinderup avis. Medbring kaffe

Generalforsamling onsdag d 26. marts 2008 kl. 19.30 på Arkivet

Dagsorden:

1. Valg af ordstyrer
2. Formandens beretning
3. Arkivleder Bodil Møllers beretning
4. Fremlæggelse af regnskab v. Gustav Lind
5. Fastsættelse af kontingent for 2008
6. Indkomne forslag
7. På valg er:
Til bestyrelsen: Boye Brun, Gustav Lind, Ninna Weis og Kurt Guldbæk
Suppleanter: Svend Nielsen, Ejsing og Jens Kr. Lund Jensen, Haderup
Revisor: H. P. Christensen, Ejsing
8. Eventuelt

Forslag til generalforsamlingen, der skal være skriftlige, skal være formanden i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen, altså tirsdag d. 19. marts. 2008.